

G'oyibov Sanjar Salimovich

PhD, 2-son shahar tug'ruqxonasida bosh vrach o'rinbosari

+998 91 540 04 77

Jamolova Farangiz Nematilla qizi

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

2-son Akusherlik va ginekologiya kafedrasida magistr rezidenti

+998 99 029 22 99

farangiz.jamolova2299@gmail.com

Annotatsiya: Bachadon tubi nosozligi ayollarda reproduktiv salomatlikka salbiy ta'sir ko'rsatuvchi muhim klinik muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu holat tug'ruq jarayoni va tug'ruqdan keyingi davrda bachadon involyutsiyasining buzilishi, qon ketishlar, yallig'lanish asoratlari hamda keyingi homiladorliklar kechishining og'irlashuvi bilan namoyon bo'lishi mumkin. Maqolada bachadon tubi nosozligining asosiy etiologik omillari, jumladan, homilaning yirikligi, ko'p homilalik, uzoq davom etgan yoki asoratli tug'ruqlar, akusherlik aralashuvlari, gormonal disbalans va bachadon mushak qatlamining funksional zaiflashuvi yoritilgan. Shuningdek, ushbu patologiyaning patogenezi bachadon miometriyasida nerv-mushak regulyatsiyasining buzilishi, qon aylanishining o'zgarishi va to'qimalarda metabolik jarayonlarning izdan chiqishi bilan bog'liq holda tahlil qilingan. Bachadon tubi nosozligini erta aniqlash va uning rivojlanish mexanizmlarini chuqur o'rganish samarali profilaktika va davolash choralarini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: bachadon tubi nosozligi, patogenez, etiologiya, miometriy, tug'ruq asoratlari, bachadon involyutsiyasi, reproduktiv salomatlik.

Kirish:

So'nggi yillarda akusherlik va ginekologiya amaliyotida bachadon tubi nosozligi muammosi alohida dolzarblik kasb etmoqda. Ushbu holat tug'ruq jarayonining kechishi va tug'ruqdan keyingi davrda bachadonning fiziologik qisqarish qobiliyatining yetarli darajada ta'minlanmasligi bilan tavsiflanadi. Natijada bachadon involyutsiyasi

sekinlashadi, gemorragik asoratlar, yallig‘lanish jarayonlari hamda ayolning umumiy somatik holati yomonlashishi kuzatiladi. Bachadon tubi nosozligi nafaqat onaning hayoti uchun xavf tug‘diradi, balki keyingi reproduktiv funksiyaning buzilishiga ham olib kelishi mumkin. Mazkur patologiyaning rivojlanishida akusherlik va ekstragenital omillar muhim rol o‘ynaydi. Xususan, yirik homila, ko‘p homilalik, poligidramnion, uzoq davom etgan yoki stimulyatsiya bilan kechgan tug‘ruqlar, operativ akusherlik aralashuvlari bachadon mushak qatlamining ortiqcha cho‘zilishiga va funksional zaiflashuviga sabab bo‘ladi. Bundan tashqari, gormonal regulyatsiyaning buzilishi, vegetativ nerv tizimi faoliyatidagi o‘zgarishlar ham bachadon tonusining pasayishiga olib keladi. Bachadon tubi nosozligining patogenezi murakkab va ko‘p bosqichli jarayon bo‘lib, u miometriy hujayralarida nerv-mushak impulslarining yetarli darajada o‘tmasligi, qon ta‘minotining buzilishi hamda energetik almashinuv jarayonlarining izdan chiqishi bilan bog‘liq. Shu bois ushbu muammoni chuqur o‘rganish, uning rivojlanish mexanizmlarini aniqlash va asosiy xavf omillarini baholash akusherlik amaliyotida profilaktik va davolovchi chora-tadbirlarni takomillashtirishga xizmat qiladi.

Materiallar va metodlar: Mazkur tadqiqot bachadon tubi nosozligining asosiy sabablari va patogenetik mexanizmlarini aniqlash maqsadida o‘tkazildi. Tadqiqot dizayni kuzatuvchi-analitik xarakterda bo‘lib, klinik, laborator va instrumental tekshiruv usullarini o‘z ichiga oldi. Tadqiqotda tug‘ruqdan keyingi davrda bachadon tubi nosozligi aniqlangan hamda fiziologik tug‘ruqdan keyingi davr bilan kechgan ayollar tahlil qilindi. Kuzatuvga tug‘ruqdan keyingi ilk 24–72 soat ichida bo‘lgan, yoshi 18–40 yosh oralig‘idagi ayollar kiritildi. Asosiy guruhga bachadon tonusining pasayishi va bachadon involyutsiyasining sekinlashuvi belgilari aniqlangan bemorlar, nazorat guruhiga esa tug‘ruqdan keyingi davri asoratsiz kechgan ayollar jalb etildi. Tadqiqotdan bachadonning tug‘ma rivojlanish nuqsonlari, og‘ir ekstragenital kasalliklar va yallig‘lanishli onkologik patologiyalari mavjud bo‘lgan bemorlar chiqarib tashlandi. Barcha ishtirokchilarda umumiy klinik ko‘rik, akusherlik anamnezi tahlili, tug‘ruq jarayonining kechish xususiyatlari va akusherlik aralashuvlari baholandi. Bachadon holatini aniqlash maqsadida palpatsiya, ginekologik ko‘rik hamda ultratovush tekshiruvi o‘tkazildi. Ultrasonografiya yordamida bachadon o‘lchamlari, tub balandligi, miometriy qalinligi va involyutsiya darajasi baholandi. Laborator tekshiruvlar doirasida umumiy qon tahlili, gemostaziologik ko‘rsatkichlar hamda yallig‘lanish markerlari o‘rganildi. Olingan klinik va paraklinik ma‘lumotlar statistik usullar yordamida qayta ishlanib, bachadon tubi nosozligining rivojlanishiga ta‘sir etuvchi asosiy etiologik omillar va patogenetik bog‘liqliklar aniqlandi.

Natijalar: O'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, bachadon tubi nosozligi ko'proq tug'ruq jarayoni asoratli kechgan ayollarda uchrashi aniqlandi. Asosiy guruhdagi bemorlarning katta qismida bachadon involyutsiyasining sekinlashuvi, bachadon tonusining pasayishi hamda palpatsiya vaqtida bachadon tubining yetarli darajada zich emasligi qayd etildi. Nazorat guruhidagi ayollarda esa bachadon qisqarishi fiziologik me'yorlarga mos holda kechgan. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, bachadon tubi nosozligi rivojlanishida yirik homila, ko'p homilalik, uzoq davom etgan tug'ruq va tug'ruq faoliyatini stimulyatsiya qilish kabi omillar muhim ahamiyatga ega. Ushbu omillar mavjud bo'lgan ayollarda bachadon mushak qatlamining ortiqcha cho'zilishi natijasida miometriy qisqaruvchanligining pasayishi kuzatildi. Operativ akusherlik aralashuvlari o'tkazilgan bemorlarda ham bachadon tonusining pasayish holatlari ko'proq aniqlangan. Ultratovush tekshiruvlari natijalariga ko'ra, asosiy guruhda bachadon tubining balandligi tug'ruqdan keyingi davrga nisbatan yuqori saqlanib qolgan, bachadon bo'shlig'ida lohiyalar tutilishi va miometriy qalinligining notekisligi aniqlangan. Nazorat guruhida esa bachadon o'lchamlari va involyutsiya ko'rsatkichlari fiziologik me'yorlarga mos bo'lgan. Laborator tekshiruvlarda asosiy guruh bemorlarida gemoglobin darajasining nisbatan pasayishi va yallig'lanish markerlarining o'rtacha oshishi qayd etildi, bu esa bachadon tubi nosozligi fonida qon yo'qotish va yallig'lanish jarayonlariga moyillik borligini ko'rsatdi. Olingan natijalar bachadon tubi nosozligining rivojlanishi ko'p omilli bo'lib, u tug'ruq jarayonining kechishi va miometriyning funksional holati bilan bevosita bog'liq ekanligini tasdiqladi.

Muhokama: O'tkazilgan tadqiqot natijalari bachadon tubi nosozligi tug'ruqdan keyingi davrning muhim patologik holatlaridan biri ekanligini tasdiqladi. Olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, bachadon involyutsiyasining sekinlashuvi va miometriy qisqaruvchanligining pasayishi asosan bachadon mushak qatlamining ortiqcha cho'zilishi va nerv-gormonal regulyatsiyaning buzilishi bilan bog'liq. Bu holat, ayniqsa, yirik homila, ko'p homilalik va uzoq davom etgan tug'ruqlar fonida yaqqol namoyon bo'ladi. Tadqiqot davomida aniqlangan ultrasonografik o'zgarishlar – bachadon tubi balandligining me'yoridan yuqori saqlanib qolishi, miometriy qalinligining notekisligi va bachadon bo'shlig'ida lohiyalar tutilishi – patogenezda mahalliy qon aylanishining buzilishi va miometriy hujayralarida energetik yetishmovchilik muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Bu jarayonlar bachadon qisqarishining yetarli darajada amalga oshmasligiga va tug'ruqdan keyingi asoratlar xavfining oshishiga olib keladi. Laborator ko'rsatkichlarda gemoglobin darajasining pasayishi va yallig'lanish markerlarining oshishi bachadon tubi nosozligi fonida gemorragik va yallig'lanish asoratlariga moyillik mavjudligini tasdiqlaydi. Ushbu holat klinik amaliyotda bachadon tonusini erta baholash va tug'ruqdan keyingi davrda dinamik kuzatuvni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Olingan natijalar adabiyot ma'lumotlari bilan solishtirilganda, bachadon tubi nosozligi rivojlanishida akusherlik omillari bilan bir qatorda gormonal va funksional mexanizmlar ham muhim o'rin tutishini tasdiqlaydi. Shu nuqtai nazardan, bachadon tubi nosozligining oldini olishda tug'ruq jarayonini oqilona olib borish, bachadon mushak qatlaminig ortiqcha cho'zilishiga yo'l qo'ymaslik hamda tug'ruqdan keyingi davrda erta profilaktik va rehabilitatsion chora-tadbirlarni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa: O'tkazilgan tadqiqot natijalari bachadon tubi nosozligi tug'ruqdan keyingi davrda tez-tez uchraydigan va jiddiy klinik ahamiyatga ega bo'lgan patologik holat ekanligini ko'rsatdi. Ushbu holatning rivojlanishida yirik homila, ko'p homilalik, uzoq davom etgan va asoratli tug'ruqlar, shuningdek, operativ akusherlik aralashuvlari yetakchi etiologik omillar sifatida namoyon bo'ldi. Bachadon mushak qatlaminig ortiqcha cho'zilishi natijasida miometriy qisqaruvchanligining pasayishi, nerv-gormonal regulatsiyaning buzilishi va mahalliy qon aylanishi o'zgarishlari bachadon involyutsiyasining sekinlashuviga olib keladi. Bachadon tubi nosozligini erta aniqlash, ultrasonografik va laborator ko'rsatkichlar asosida baholash tug'ruqdan keyingi gemorragik va yallig'lanish asoratlarnig oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Olingan natijalar tug'ruq jarayonini oqilona olib borish, xavf guruhidagi ayollarda profilaktik choralarni kuchaytirish hamda tug'ruqdan keyingi davrda kompleks rehabilitatsion yondashuvlarni qo'llash zarurligini asoslab beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Akusherlik va ginekologiya: milliy qo'llanma. – Toshkent: O'zbekiston, 2020.
2. Айламазян Э.К. Акушерство. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2019.
3. Савельева Г.М., Шалина Р.И. Послеродовый период и его осложнения. – Москва, 2018.
4. Cunningham F.G., Leveno K.J., Bloom S.L. et al. Williams Obstetrics. 26th ed. – New York: McGraw-Hill, 2022.
5. Gabbe S.G., Niebyl J.R., Simpson J.L. Obstetrics: Normal and Problem Pregnancies. – Philadelphia: Elsevier, 2020.
6. Berek J.S. Berek & Novak's Gynecology. – Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, 2021.
7. World Health Organization. WHO recommendations on postnatal care of the mother and newborn. – Geneva, 2022.
8. FIGO. Management of postpartum uterine atony. – London, 2021.
9. Hofmeyr G.J., Qureshi Z. Preventing postpartum hemorrhage: uterine tone and involution. International Journal of Gynecology & Obstetrics. 2019.